

Theologiæ Sacramentalis Scholasticæ Et Moralis Pars ...

Ad Mentem Doctoris Subtilis Ioannis Duns Scoti D. Augustino conformen

In Qua Tractatur De Impedimentis Matrimonii, Usu Et Divortio

Bosco, Jean a

Lovanii, 1685

Concl. VIII. Si post copulam carnalem cum consanguinea impetretur, aut expediatur dispensatio, non factâ mentione de copula carnali, dispensatio valet, nisi obstet stylus Curix; aut concessa sit sub ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73448](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73448)

n. 17. quando nec ex jure, nec ex stylo Curie constat, qualitatem tacitam esse exprimendam, tunc solum vitari rescripta quæcumque, ex aliqujus qualitatis taciturnitate, quando veritate cognitâ Princeps illa non concederet, vel non absolute concederet, sed quibusdam moderationibus adhibitis; secus quando tandem eodem modo concederet, licet multo difficilius.

414. Igitur tamen si admitteremus, dispensationem fore difficiliorem, quando major propinquitas tenet se ex parte femine; equidem non recte infertur; ergo taciturnitas illius propinquitatis, seu proximitatis ad stipitem, reddit dispensationem subreptitiam, nisi ex jure aut stylo Curie constet eam esse exprimendam; vel quod, eâ cognitâ, Princeps absolute nollet dispensare, vel non nisi adhibitis quibusdam moderationibus. Sed nunquid id constat? Non puto; & ideo subscribo sententiæ Pontii, & Aversæ.

Si autem à me quærat: an in dispensatione Matrimonij inter consanguineos vel affines, & generaliter inter eos, inter quos est impedimentum dirimens, sit copulæ inter eos habitæ mentio faciendâ? Sequens Conclusio erit nostra resolutio.

CONCLUSIO VIII.

Si post copulam carnalem cum consanguinea impetretur aut expediatur dispensatio, non factâ mentione de copula carnali, dispensatio valet; nisi obstet stylus Curie; aut concessa sit sub conditione: *Si copula non inter- venerit.*

415. *Copula potest triplici tempore intervenire.*
Præmitto cum Sanchio lib. 8. disp. 25. n. 1. & 2. triplici tempore posse intervenire copulam; scilicet, antè dispensationem Papæ, post eam antè expeditionem Ordinarii, & post Ordinarii expeditionem.

Et tripliciter haberi.
Potestque copula hæc tripliciter haberi. Primo, ex fragilitate humana, absque tractatu aliquo Matrimonij, aut sponsalium. Secundo, precedente tractatu Matrimonij aut sponsalium; sed absque spe facilioris dispensationis. Tertio, cum spe facilioris dispensationis. Hoc præmissis.

416. *De qua copula intelligatur Conclus.*
Conclusio intelligitur de copulâ secundum se præcisè spectatâ, absque contractu aliquo Matrimonij, & de omni tempore; tamen solum duo priora expresserim in ea; namque à fortiori valet hic argumentum; putâ, si non debeat exponi copula ante dispensationem, aut ejus expeditionem habita, multo minus habita post expeditionem. Quippe certum est, nihil tunc in dispensatione tacitum fuisse, quod explicandum necessario foret, & proculdubio tempore expeditionis preces veritate nitebantur, copulâ nondum habitâ: adeo, ut si copula fuisset exposita, preces falsæ fuissent.

Appositè dixit Reg. 78. de Reg. juris in 6. *417. Dispensatio non distrahitur per supervenientem copulam.*
Etum legitime retractari non debet, licet casus postea eveniat, à quo non potuit inchoari. Sicut ergo Matrimonium legitime contractum non dissolvitur propter supervenientem affinitatem, vel cognationem spirituales, vel furorem aut simile impedimentum, quàmvis à principio Matrimonium, subsistente hujusmodi impedimento, contrahi non potuisset: sic itidem dispensatio, semel legitime perfecta, nequit distrahi per supervenientem copulam, estò non fuisset concessa, si à principio copula intervenisset.

Et ideo Matrimonium subsequens valet; *Licet Matrimonium subsequens sine recursu ad Episcopum.*
imò licitum est, etiam sine recursu ad Episcopum, quidquid dicat Rodrig. Sum. to. 1. in postrema edit. cap. 237. n. 7. ubi sic ait: Copula carnalis, habita inter consanguineos aut Rodri- affines, obtentâ jam Romæ dispensatione, antequam executioni mandetur, & legitime conjungantur, non facit irritam dictam dispensationem, si habita fuit, postquam examinata fuit causa ab Ordinario, & obtentâ licentia ad contrahendum; quia jam hujusmodi sunt declarati habiles ad contrahendum, licet in ipsâ copula peccaverint, & sic non est necessarium recurrere ad Papam secundo, ut dicit Corduba de Cal. q. 45. in 5. & ult. puncto; sed sufficit recurrere ad Ordinarium, ubi est consuetudo recurrendi ad illum, pro dispensatione incestus. Sic ille.

Sed quid est opus dispensatione incestus, ubi non est incestus? Porro hanc copulam non esse incestuosam, ibidem videtur asserere Rodrig. dicens: In casu, quo Papa non daret licentiam Ordinario, aut Confessario ad dispensandum; sed ipsemet dispensaret, committens ipsimet executionem dispensationis, examinatâ prius causâ, si prædicti habeant copulam, obtentâ dispensatione, antequam petatur licentia ab Ordinario ad contrahendum, non est necesse, ut recurrant iterum ad Papam; quia verè si erant habiles ad contrahendum Matrimonium & licet eorum copula fuerit illicita, non fuit incestuosa. Hæc ille.

418. An illa copula sit incestuosa.
Infero ego: ergo etiam non fuit incestuosa, quando habita fuit, postquam examinata fuit causa ab Ordinario, & obtentâ licentia ad contrahendum. Quæ enim ratio disparitatis? Eam expectabo.

Atque ut fuisset incestuosa, nihilominus nulla foret obligatio recurrendi ad Episcopum; cum hodie consuetudine abrogatum sit hoc impedimentum, ut videre poteris Secl. 2. Conclus. 5. Undè benè dixit Eman. *Vbi est consuetudo recurrendi.*

Hæc ergo doctrina satis certa est, & quasi ab omnibus recepta, quàmvis etiam dispensatio à Pontifice sub ea conditione fuisset concessa, ut copula non interveniret. Quia (inquit Sanchez sup. n. 5.) satis ei conditioni paritum censeo, cum antè dispensationis consummationem copula non adfuerit. Nam ea postea contingens, vires dispensationis omninò consummatæ anervare nequit.

420. Dispensatio non valet, secundum Sanchezium, tacita copula præcedente.

Tota igitur difficultas eò pertinet, quando ea copula habita est inter consanguineos vel affines antè dispensationem à Papa concessam, vel post; priùs tamen, quàm Ordinarius illam expediat, vel Confessarius, quando dispensatio est in foro conscientia ipsi commissa. Et Sanchez quidem sup. n. 8. adhæret sententia longè, ut loquitur, veriori, quæ ait: reddi dispensationem subreptitiam, tacita eà copula.

Fundamentum est stylus Curia.

Hujus legitimum fundamentum non est (inquit ille) quòd is incestus præbeat aliquod Matrimonio impedimentum. Nam contrarium est verius. Sed fundamentum est, stylus Curia, qui obtinuit, ut incestus hic declaretur. Nec falsæ præsumptioni (vel alterius impedimenti dirimentis, vel contracti Matrimonii, spe faciliùs dispensationem obtinendi) innititur; sed ejus ratio est; ut timore hujus manifestationis faciendæ, arceantur consanguinei & affines ab incestuosa copula. At ea, quæ stylus Curia servat, sunt necessariò in dispensatione explicanda.

421. Probatur 2.

Secundò: quia taciturnitas veri, quo expresso, Pontifex non solet concedere dispensationem eò modo, quo concessit, sed cum quibusdam moderationibus, reddit eam subreptitiam. At manifestato incestu, non solet Pontifex eodem modo dispensare, sed præcipiens ponitentiam imponi contrahentibus, & longè majori compositione pecuniaria, & moderando dispensationem hoc modo, ut superstes, eò Matrimonio soluto, non transeat ad aliud.

Tertia probatio.

Tertiò: quia etsi verum sit, in defuetudinem abiisse, peti dispensationem, ut incestuosus Matrimonium contrahat, id intelligendum est, quando cum alia femina ab ea, cum qua incestum commisit, vult contrahere. At quando cum eà vult, mentio incestus est necessariò faciendæ ob prædictum Curia stylum, moderamina adhibere solentis. Propter quam etiam rationem, etsi aliàs possit Episcopus in hoc incestu dispensare; at nequit, quando illi consanguinei vel affines volunt inter se Matrimonium inire. Obstat enim stylus Curia, petens, ut in consanguinitatis vel affinitatis dispensatione, explicetur quòque is incestus, ne subreptitia sit.

422. Quid si contingat post dispensationem ante executionem Ordinarij? Adhuc viuas.

Quòd si dicas, his rationibus concludi, esse necessariò explicandum incestum, quando contingit antè dispensationem Pontificis, secus autem, quando post: quòd jam nihil tacitum sit Pontifici, & detur veritas precum ipsi narratarum. Sed adhuc vitari dispensationem, inde constat; quòd antè ejus dispensationis consummationem, quæ contingit per ejus executionem, factam ab Ordinario vel Confessore, cui committitur, mutatur casus in dispensatione contentus; cum jam adjunctus sit casus, qui erat necessariò explicandus. Quare clausula: *si preces veritate nitamur* refertur ad tempus concessionis Pontificis, & executionis Ordinarij vel Confessoris. Hucusque Sanchez pro sua sententia.

423. Pontius existimas, taciturnitatem copulae præ-

Sed nunquid opponitur nostræ Conclusioni? Minimè gentium, ut patet ex illa particula: *Nisi obstet stylus Curia*. An autem obstet, hoc est, quòd disputatur, Sanchez, ut audivimus, putat

eum obstare: Alii negant. Audite Pontium lib. 8. c. 17. n. 32. Mihi (inquit) semper probabilissimum visum est, quòd si post copulam carnalem cum consanguinea impetretur dispensatio ad contrahendum Matrimonium, non facta mentione de copula carnali, dispensatio valet, & non est subreptitia. Quia copula illa carnalis, si fuisset expressa, faciliorem reddidisset Pontificem ad concedendam dispensationem. Quando autem tacetur veritas, quæ, si fuisset expressa, faciliorem reddidisset Pontificem ad concedendum rescriptum, non censetur subreptitium, juxta doctrinam Glossæ in c. *Super literis*, de Rescriptis, verb. *Literas*. Quæ Glossa est communiter approbata, ut resolunt ibidem Felinus n. 8. Decius n. 9. Berojus n. 75. Sic ille.

Felinus. Decius. Berojus.

Legi Gloss. quæ ponit viginti casus, quibus expressio falsi, vel taciturnitas veri, vitiat rescriptum, & in fine dicit: *Generaliter ubicumque talem veritatem tacuit, vel talem falsitatem expressit, quæ tacita, vel expressa, Papa literas non dedisset, rescriptum inutile est*. Ergò si expressa veritate Papa literas faciliùs dedisset, rescriptum utile erit.

Quod hisce verbis significat Felinus sup. Exprimenda sunt ea in rescripto, quæ possent movere animum Principis ad concedendum, vel ad non concedendum, vel ad difficiliùs concedendum. Et hoc ultimum probatur inf. eod. *Postulasti*, juncto cap. *Si motu*, de Præbend. in 6. Et istam regulam firmat hic Abbas circa Glossam majorem hic. Considera, quòd in regula est illud verbum de mente Gloss. hic, videlicet, *Ad concedendum*. Si enim intelligitur separatim, quòd sit faciendæ mentio de his, quæ inducerent Principem ad concedendum, istud non videtur verbum necessitatis, sed consilii. Imputabitur enim parti, si non obtinebit, cum tacuerit media, quæ erant aptiora ad obtinendum: sin autem sine illis obtinuit, adhuc minus videtur ei imputandum. Sic ille.

424. Non debet exprimi, quod induceret ad faciendum, ex Felino.

Sed pergamus in Pontio: Atque hoc (inquit) quod de copula diximus, sine dubio verissimum fuit antè Concil. Trident. ut docet Navar. in Man. lat. c. 22. n. 86. & in cap. *Si quando*, de Rescript. in 4. Except. Quæ etiam doctrina verissima fuit, etiam quando copula carnalis malitiosè intervenit, cum animo extorquendi dispensationem per illam copulam. Nam quàmvis in isto casu, expressa copula pro causa, debuit etiam exprimi prædicta malitia, ut docet Navar. in d. 4. Except. tamen si dispensatio fuit impetrata, tacita copula, & non exprimendo illam pro causa, potuit etiam taceri prædicta malitia, & dispensatio in isto casu procul dubiò non est subreptitia.

425. An doctrina Pontij sit vera, quando copula intervenit animo extorquendi dispensationem.

Addit tamen Navarr. in Man. c. 8, n. 86. post Concilium Trident. sess. 24. de Refor. c. 5. modum istum impetrandi dispensationem propter copulam esse prohibitum, licet antea fuisset approbatus; atque adeò de hodierno stylo, dispensationem ad contrahendum Matrimonium per aliam causam censeri subreptitiam, si non fiat mentio de copula carnali.

426. Negat Navar. post Trid.

Verum

Affermat
Pontius.

Verum hæc doctrina, meo iudicio, abhorre-
re videtur à juris utriusque principis: Quia incon-
gruum videtur, quòd copula carnalis, quæ olim
movebat ad pietatem, & efficiebat faciliorem dis-
pensationem, hodie ingerat difficultatem, & red-
dat difficiliorem dispensationem. Quare verius
videtur, ut dixi, quòd etiam hodie, sicut olim,
copula carnalis inter prohibitos, non reddit dis-
pensationem difficiliorem, sed faciliorem, atque
idè non esse necessarium, in supplicatione copu-
lam explicare, neque teneri eos, qui dispen-
sationem petunt, ad interrogationem Ordinarii
de copula respondere; sed posse sine peccato
negare, reticendo in mente; *Ut tibi dicam.*

427.
Quid si
dicatur in
rescripto: Si
copula
non fue-
rit?

Imò & quamvis in rescripto dicatur: *Si copu-
la non fuerit*, si ea dispensatio sit obtenta pro
foro externo, adhuc valet, quamvis negetur;
dummodò ea copula non probetur in exteriori
foro; quia ea clausula intelligenda est iuxta na-
turam ejus dispensationis. Quæ omnia probabili-
a etiam iudicat Tho. Sanchez loco cit. Undè
meritò reprehendendi Ordinarii, qui, quando ea
clausula non apponitur, interrogant de copula
habita.

Pontius du-
bitat, an
Stylus Curie
officiat hic
valori.

Nec me movet; quòd soleat exprimi copula
de stylo Curie: Mihi enim, propter ea, quæ dixi,
valde dubium est, ex eo stylo effici, expli-
cationem copulæ necessariam esse ad valorem
dispensationis. Usque adhuc Pontius.

Sed reverà, si stylus Curie soleat exprimere
copulam, meritò, dicit aliquis, poterat ipsum
movere, ut crederet, non obstantibus iis, quæ
dixit, explicationem copulæ necessariam esse ad
valorem dispensationis, sicut explicatio aliorum,
quæ de stylo Curie solent exprimi. Vel detur
disparitas.

428.
Probatio
sententia
Pontij, ex
Dicast.

Dicastillo hic disp. 8. n. 130. ubi ait, sen-
tentiam Pontij satis probabilem esse, pro ratio-
ne assert: quia incestus neque est impedimen-
tum, quod ratione sui egeat dispensatione; ne-
que jure præcipitur exprimi; neque enim præ-
cipitur jure aliquo scripto, tale enim non con-
stat; neque consuetudine seu stylo Curie, ut
volebant Aversarii; neque enim semper ex-
primitur, sic consulentibus viris doctis, quam-
vis etiam aliquando exprimat. Quando autem
exprimitur, non est causa motiva ad negandam
dispensationem. Et quamvis sit causa ad super-
addenda prædicta illa additamenta poenitentiae,
peculiarum &c. id non spectat ad causam moti-
vam; quia non adduntur pro ipsa dispensatione
consanguinitatis aut affinitatis; sed in penam
copulæ. Ex quo patet ad fundamentum Adver-
sariorum. Hæc ille.

Resp. ejus
ad funda-
mentum
Adversario-
rum.

429.
Eadem ferè
est resp.
Aversa.

Eodem ferè modo respondet Aversa sup.
sect. 6. dicens: Stylus Curie utique constare
non potest de omnibus, qui dispensationem pe-
tunt. Quis enim scit, quot consanguinei & affi-
nes dispensationem petant, & executionem ab
Ordinario accipiant, præhabita inter se copulâ,
nullaque ejus mentione factâ? Illi autem, qui
hanc enarrant, id faciunt ex opposita opinione,
vel ad majorem cautelam; sed non propterea
legem faciunt.

Neque hæc copula, per se loquendo, inducit
majorem difficultatem Pontifici ad dispensan-
dum; dum non ex odio, sed ex fragilitate seu
libidine habita sit. Imò extante jam aliâ suffi-
cienti causâ, quæ exponitur, potius apta esset
magis adhuc inclinare mentem Pontificis, ut
constanter retinet Pontius n. 33.

Hæc copula
habita ex
fragilitate,
non reddit
dispensatio-
nem diffici-
liorem.

Quòd si in casu, in quo narrata fuerit, adhi-
betur major dispensationis moderatio, aut major
impositio mulctæ: id fit, quia adducitur copula
pro causa & motivo dispensandi; ideoque ad-
hibetur major moderatio aut impositio, quam si
adducatur alia innocens necessitatis causa. Sive
fit, ad plectendum peccatum incestus, quod qui-
dem dignum est poenâ. Sic Aversa.

Igitur consuetudo exprimendi copulam, non
est obligans; quia ea expressio non fit animo
inducendi obligationem; sed satisfaciendi obli-
gationi, si forte ea sit, ut Aliqui putant, & vi-
dentur declarasse Card. apud Ioan. Gallemart ad
Trid. c. 5. sess. 24. de Refor. Matr. hisce verbis:
*Intra gradus prohibitos, qui se cognoverunt carnali-
ter, sine tractatu & conditione Matrimonij, postea
volentes Matrimonium contrahere, & petentes secum
dispensari in aliquo impedimento, & tacentes se car-
naliter cognovisse: si obtineant ex aliqua causa non
probata dispensationem, potest ea dici subreptitia,
& sic nullam obtinuisse dispensationem, eò quòd non
narraverint cognitionem carnalem.*

430.
Consuetudo
exprimendi
copulam non
est obligans.

Declar.
Card. pro
obligatione.

Respondetur Primò: obscuram esse hanc de-
clarationem, propter illa verba: *Ex aliqua causa*
non probata; nisi fortè sit error typographi, &
debeat legi: *Iam probata*. Alioqui verè dispen-
satio erit nulla, utpotè quæ careat iustâ causâ,
sive quæ habeat causam non probatam; eò quòd
cognitio carnalis foret complementum seu pars
causæ, & tamen non fuerit narrata. Nostra au-
tem Concluf. loquitur de casu, in quo adsunt
aliæ sufficientes causæ, quæ solæ, absque alle-
gatione copulæ, valeant obtinere dispensatio-
nem.

431.
Ex aliqua causa
prima
non probata, &
responsio.

Respondetur secundò: de illa Declaratione
non constare nobis authenticè. Et tertio, ut ait
Dicast. sup. Congreg. Cardinalium secutam
fuisse probabilem quidem & tutiorem senten-
tiam; sed non idèo probabilior.

Secunda.
Tertia.

Et similiter responderi posset ad praxim Epis-
coporum, qui in expedienda & exequenda dis-
pensatione solent interrogare sponfos, num ha-
buerint inter se copulam, quam si fatentur, non
exequuntur dispensationem. Dicit, inquam, po-
test, eos sequi sententiam probabilem quidem
& tutiorem, non tamen probabilior, nisi
exprimatur in dispensatione Pontificia hæc con-
ditio: Si copula non intervenerit. Tunc enim
si dispensatio obtenta sit pro solo conscientie
foro, & commissâ Confessario, ut solet: reverà
(inquit Aversa sup.) obstat copula, sive præ-
habita sit antè concessionem literarum à sacra
Poenitentaria, sive post illam, sed antè execu-
tionem à Confessario: quia ea clausula refertur
ad totum id tempus usque ad executionem. At-
que adeò non poterit talis dispensatio executio-
ni mandari. Et sponfi tenentur veritatem fateri
venerit.

432.
Respondetur
ad praxim
Episcoporum.

Obstat eo-
pula, secun-
dam Avers-
sam, si ad-
datur hæc
conditio: Si
copula
non inter-
venerit.

Con-

Confessario, Quod si non fecerint, executio erit nulla, & Matrimonium irritum.

433. *Etiam in foro externo, si ibi sit probata, secus si sit occulta.*
Si verò dispensatio obtenta sit pro externo etiam foro, & commissa Ordinario: tunc pariter obstabit copula, si sit publica, seu in foro externo apud Judicem probata. At si sit occulta, tunc nec etiam obstabit; & Ordinario interroganti non debet aperiri, ac poterit etiam cum juramento denegari, absque perjurio aut mendacio; nempe intelligendo in mente, non habui copulam, ut eam in iudicio proferam.

Henri-
quez.
Sa. Pon-
tius.
Sanchez.
Probabil.
Imò nec debet Ordinarius interrogare, nisi habeat ejus delationem & indicia. Ita notant Henriquez, Sa. Pontius, & Sanchez quoque, stando in eadem sententia tamquam probabil. Et ratio est: quia illa ipsa clausula intelligi debet juxta conditionem ipsius expeditionis: quare dum dispensatio concessa est pro foro externo, clausula quoque intelligitur, dummodò non intercesserit copula, quæ constat in foro externo; & ita non constante in foro externo, firma & valida erit dispensationis executio. Sic præfatus Auctor.

434. *An hæc clausula: Si copula &c. sit vera conditio.*
Sed interrogo ego unum aut alterum verbum. Illa clausula: *Si copula &c.* adjicitur per modum veræ conditionis, à qua pendeat valor dispensationis? Henriquez lib. 12. de Matr. c. 2. n. 7. in Comment. lit. X. ait: Nunquam addi solet id per modum conditionis; sed ut modus & onus, quod Ordinarius, cui dispensatio committitur, examinare debet.

Sed undè hoc constat? Vel si solum adjicitur ut modus; ergò, eo non servato, adhuc valet dispensatio. Quippè modus non suspendit valorem actus, cui adjicitur. Dicit autem ibi Henriquez in textu n. 6. Valet in foro conscientiarum dispensatio cum affine vel cognata, quamvis dolose occultetur crimen incestus: quia taciturnitas veri tunc tantum reddit subrepticam dispensationem, quando expresso jure dicitur exprimens: quod non contingit in proposito casu. Posset tamen judex in foro exteriori impedire à contrahendo illo Matrimonio, si incestus testibus comprobetur; præsertim ob sequentes præsumptiones, quæ augent difficultatem ex stylo Curie Romanæ.

435. *Præsumptiones, ob quas in foro externo possit Matr. impediri.*
Rogas: quæ sint istæ præsumptiones? Ob incestum (inquit) adulteri potest esse præsumptio de impedimento alio dirimente. Primò, quod datà fide Matrimonij, adulterium commisit: aut quòd cum adulterio intervenerit occisio conjugis defuncti, ut inter se contraherent. Secundo præsumitur, quòd in fraudem vir obtinuit virginem cognatam, eo fine, ut facilius excitaret misericordiam Papæ ad dispensandum, ne virgo maneat dehonorata. Tertio præsumitur, affectu maritali tentasse, ut Matrimonium præsumptum consummaret cum cognata. At in foro conscientiarum cessant præsumptiones, & valet dispensatio: nisi fortè Papa commiserit Ordinario, dispensare sub hac expressa conditione: *Si modo copulam inter se non habuerint.* Hactenus Henriquez.

436. *Expenditur præfata doctrina.*
Ergò in foro conscientiarum aliquando adjicitur

illa clausula: per modum conditionis, quæ suspendat valorem dispensationis ad ejus eventum. Si in foro conscientiarum, cur non etiam in foro externo? Ex quo patet, quare dixerim in Conclus. *Aut concessa sit sub conditione &c.* Quia videlicet tali casu dispensatio non valet, si reverà copula intervenerit, vel externa pro foro externo, vel occulta pro foro conscientiarum. Quippè dispensatio conditionalis deficit, deficiente conditione, sicut alia quælibet dispositio conditionalis.

437. *Quia Navarrus, censens de hac expressione copula, ante Concil. Trident. secus post Concilium. Hæc sunt ejus verba in Manuali lat. cap. 22, n. 86.*
Nunc quæro: Papa dispensans pro foro externo, aut committens executionem Ordinario, censens, quia etiam dispensat pro foro conscientiarum, aut committit executionem etiam pro foro conscientiarum? Videtur omninò affirmandum, Neque enim solet duplex peti aut concedi dispensatio à Pontifice, una pro foro externo, & altera pro foro conscientiarum. Dispenset ergo Papa, aut committat dispensationem Ordinario, *Nisi intervenerit copula*; nunquid valet dispensatio in utroque foro, si copula fuerit occulta, ita ut nequeat in foro externo probari? Vel si valida in foro tantum externo; ergò Matrimonium subsécutum in foro conscientiarum est invalidum; ergò si velint contrahere licitè & validè, tenentur occultam copulam confiteri Ordinario æquè ac Confessario, qui solum dispensat pro foro conscientiarum. Siquidem Ordinarius etiam dispensat pro foro conscientiarum. Hæc dispice.

438. *Hodie consummatio illiciti Matrimonij, quæ olim inclinabat Papam ad dispensandum, hodie retrahit: quia omnis expressio falsi, moventis Principem ad gratiam concedendam, nocet; non autem quælibet taciturnitas veri, idem facientis; sed solum ea, quæ tacet verum, quod jura jubent exprimi, secundum Rot. in noviss. decis. 32. de Rescript. n. 5. pro quo facit optimè l. 2. C. de Episc. audient.*
Et antequam pergamus ad alias difficultates, operæ pretium erit intelligere, quid Navarrus censuerit de hac expressione copulam, quam (ut vult Pontius sup.) docet, non fuisse necessariam ante Concil. Trident. secus post Concilium. Hæc sunt ejus verba in Manuali lat. cap. 22, n. 86.

439. *Taciturnitas veri aliquando æquipollens falsi. Probatur exemplo.*
Quinto dicendum est; quòd licet olim facilius dispensabatur cum impeditis, qui jam etiam scienter contraxerant, & consummaverant Matrimonium; hodie tamen jure Concil. Tridentini difficilius dispensatur, cujus eà de re verba sunt: *Si quis intra gradus prohibitos scienter Matrimonium contrahere præsumserit, separetur, & spe dispensationis consequenda careat. Idè, in eo magis locum habeat, qui non tantum Matrimonium contrahere, sed etiam consummare ausus fuerit &c.*

439. *Taciturnitas veri aliquando æquipollens falsi. Probatur exemplo.*
Ex quibus colligitur, quòd consummatio illiciti Matrimonij, quæ olim inclinabat Papam ad dispensandum, hodie retrahit: quia omnis expressio falsi, moventis Principem ad gratiam concedendam, nocet; non autem quælibet taciturnitas veri, idem facientis; sed solum ea, quæ tacet verum, quod jura jubent exprimi, secundum Rot. in noviss. decis. 32. de Rescript. n. 5. pro quo facit optimè l. 2. C. de Episc. audient.

439. *Taciturnitas veri aliquando æquipollens falsi. Probatur exemplo.*
Cui addiderim, idem videri dicendum, de tacente ita verum, quòd æquipollenter exprimit falsum; quia de æquipollentibus idem est iudicium; quia de re posuimus exemplum in Prælect. cap. *Si quando*, de Rescript. Except. 4. de Monacho monito à Banchario, quòd Papa non concedit ei gratiam transeundi ad regulam laxiorum,

437. *Quia Navarrus, censens de hac expressione copula, ante Concil. Trident. secus post Concilium. Hæc sunt ejus verba in Manuali lat. cap. 22, n. 86.*

438. *Hodie consummatio illiciti Matrimonij, quæ olim inclinabat Papam ad dispensandum, hodie retrahit: quia omnis expressio falsi, moventis Principem ad gratiam concedendam, nocet; non autem quælibet taciturnitas veri, idem facientis; sed solum ea, quæ tacet verum, quod jura jubent exprimi, secundum Rot. in noviss. decis. 32. de Rescript. n. 5. pro quo facit optimè l. 2. C. de Episc. audient.*

439. *Taciturnitas veri aliquando æquipollens falsi. Probatur exemplo.*

439. *Taciturnitas veri aliquando æquipollens falsi. Probatur exemplo.*

439. *Taciturnitas veri aliquando æquipollens falsi. Probatur exemplo.*

sem, nisi noverit, eum, habitu dimisso, apostataste, qui, omisso uno vel altero die, se praesentat Banchario, quo informet Papam de ejus apostasia: is enim licet expressè non exprimat falsum, tacitè tamen sic, subindicando, quòd non dimisit habitum, ut impetraret illam, sed ob alias causas, quibus multi temerè dimittunt; & qui impetrat dispensationem contrahendi cum cognata, cum qua rem habuit, tacito incestu, videtur aequipollenter tacitè dicere, quòd non commisit illum; & ita aequipollenter exprimit falsum, & consequenter gratia efficitur nulla. Sic ille.

440. Loquitur Navar de sola copula, qua est consummatio illiciti Matr. Pontius.

Qui manifestè loquitur, non de omni copula carnali, ut perperam eum videtur intelligere Pontius sup. allegatus, sed de sola copula, quæ est consummatio illiciti Matrimonii, conformiter ad Trid. quod citat. De qua utique copula idem sentit Pontius sup. n. 34. dicens: Neque obstat textus d. Concilij Trid. in d. c. 5. Nam expressè loquitur, quando inter prohibitos intervenit copula carnalis, cum animo de facto consummandi Matrimonium, antea inter illos scienter contractum. Nam quemadmodum Matrimonium ipsum scienter contractum reddit difficilem dispensationem; sic à fortiori reddere debet difficiliorem, si fuerit copulà carnali consummatum. Id quod etiam ante Concil. Trid. dicendum erat, ex bene fundata juris Pontificii doctrina. Undè colligitur, quòd Concilium Trident. nihil innovare voluit, quando copula carnalis intervenit sine Matrimonio. Ita Basilius.

441. Navar. non docet Trid. hic aliquid innovasse, quando copula intervenit sine Matr.

Sed nunquid Navarrus docet, Concil. Trident. aliquid innovasse, quando copula carnalis intervenit sine Matrimonio? Claret profectò, quòd non: tum ex verbis sup. relatis; tum ex lib. 4. Confil. in 1. edit. tit. de Consanguinitate conf. 1. & 5. & tit. de Spons. confil. 2. Et in 2. edit. tit. de Consang. conf. 8. 9. 10. & 11. ubi in terminis docet, copulam carnalem non esse exprimendam, & dispensationem obtentam non esse subreptitiam; sed Matrimonium desuper contractum esse validum. Quid ergo? Solùm asserit, hodie post Trid. difficilius dispensari, quando fuit consummatio illiciti & invalidi Matrimonii, quam olim. Et licet Pontius oppositum putet dicendum, ex bene fundata juris Pontificii doctrina; silet equidem, & non enarrat, quæ sit ista bene fundata doctrina.

442.

Constat ex Trident. sup. allegato, quòd hodie scienter contrahentes Matrimonium intra gradus prohibitos, in poenam sui delicti spe dispensationis consequendæ careant. Vellem videre aliquod jus Pontificium, in quo hæc poena ante Trident. constituitur, ut fidem habeam dicto Pontii. Igitur nulli dubium esse potest, quin dispensatio sit subreptitia, quando tacetur Matrimonium, scienter contractum; satis enim constat ex Trid. Pontificem nolle dispensare, quamvis absolutè posset. Idemque dicendum est de illis, qui ignoranter contraxerunt, sed neglectis solemnitatibus requisitis: secus de

Dispensatio est subreptitia, quando tacetur matrimonium.

Bosco de Matrim. Pars II.

illis, qui ignoranter, servatis solemnitatibus.

Patet ex Trid. sup. ibi: Quòd si ignoranter id fecerit, siquidem solemnitates requisitas in contrahendo Matrimonio neglexerit, eisdem subjiciatur poenis. Rationem addit: Non enim dignus est, qui Ecclesiæ benignitatem facillè experiatur, cujus salubria præcepta temerè contempserit. Sequitur, Si vero solemnitatibus adhibitis, impedimentum aliquod postea subesse cognoscatur, cujus ille probabilem ignorantiam habuit, tunc facilius cum eo & gratis dispensari poterit.

Quid si ignoranter fecerint? Aliquando valet, aliquando non, ex Trid. sess. 24. c. 5.

Quod Decretum (inquit Sanchez sup. n. 21.) etsi Pontificem instruat de modo concedendæ dispensationis, nec ejus manus ligare possit, non est modici momenti. Tum, quia Pontifex passim in hoc eventu dispensans absque causâ justissima, reus erit culpæ lethalis. Tum etiam quia dispensatio impetrata, non factâ mentione Matrimonii, intra gradus prohibitos scienter inicit, aut ignoranter omisis denuntiationibus, & si consummatum sit, consummationis quoque, erit subreptitia. Quia (inquit idem Auctor lib. 3. disp. 45. n. 3.) eo ipso quòd Concilium decernit, hos contrahentes spe dispensationis carere debere, constituit hujusmodi Matrimonium impedimentum esse ad dispensationem impetrandam, & consequenter tacitè jubet illud exprimi. Sic ille.

443. Quid operetur id Decret. Trid. ex Sanchez.

Et Aversa sup. sect. 6. circa princip. Licet Concilium non voluerit, nec potuerit auferre Pontifici potestatem dispensandi in quovis hujusmodi casu, saltem adstringit patres, ad exponendum defectum, ut Pontifex videat, si adhuc dispensare velit. Ita hic Auctor. Estque sententia communis, de qua statim latius.

Itemque est Aversa.

Tantum præmitto, Pontium sup. n. 33. perperam pro sua sententia, quæ est nostræ Conclusio, citare Gutierrez qq. Canon. lib. 2. cap. 15. n. 11. ubi solum dicit: duos Theologos suæ civitatis fuisse in ea sententia. Addit: quinimo & juxta eam in una causa bis fuisse pronuntiatum, mihi renuntiatum est. Interim n. 16. adhæret oppositæ opinioni, quam existimat veriolem, & tenendam in judicando, & consulendo, permaximè, quando copula fuit habita ante facultatem, & commissionem dispensandi. Eamque probat potissimum ex stylo Curie, sup. n. 18.

444. Pontius max. id citat pro Gutierrez.

Et n. 25. sic ait: Nec obstat id, quod diximus (pro opinione Pontii) duabus sententiis, in una causa latis, contrariù fuisse decisum; ibi namque conjuges litigantes asserébant, ante dispensationem, ab Ordinario factam, se carnali copulâ cognovisse, ideoque Matrimonium nullum fuisse prætendebat actor, & illis non erat credendum in fraudem Matrimonii; ideoque pro Matrimonio judicatum fuit. Vel fortè prædicta copula fuit negata, & non probata. Vel, quidquid sit, dicendum est, illis iudicibus non constituisse de praxi Rom. Curie & Declaratione Cardinalium. Quòd si illis hoc liqueret, non est credendum, id judicatos, si de interventu copulæ eisdem legitime constaret.

Quid liti docent.

Et cum hic casus Civitatis, contigisset, Ordinarius hujus: Episcopatus anxius & dubius, quid facere deberet, pro varietate opinionum,

377

445.

Y y y

Responsum
Nuntij Apo-
stolici.

consuluit super eo Nuntium Apostolicum atque Legatum à latere, in Curia Regis nostri Philippi residentem, cuius Abbreviator manu propria respondit (iussu, ut creditur, d. Nuntii) *Han de bolver à suplicar à su Santidad, que los absuelva,* ut propriis oculis vidi, & legi Epistolam præfati Ordinarii, ubi quærebat, an hi possent contrahere prædictum Matrimonium, & responsionem prædictam subscriptam à Io. Genesio Abbreviatore præfato.

Cui adheret
Gutierrez.

Quod si hæc responsio vera est, quamvis non sit decisio Summi Pontificis; satis tamen sufficiens testimonium est usûs ac praxis Rom. Curia in huiusmodi casu. Quamobrem persuaderi poterit hæc nostra sententia, tamquam verior, & contraria, ut nec satis secunda, repelli atque dissuaderi. Hactenus Gutierrez.

446.
Sententia
Pontij plu-
res pro se ha-
bet Auctores.

Quâ ergo fronte adducit eum Pontius sup. ut Lector sciat, se tutò sequi posse suam sententiam? Si pro se non haberet alios Auctores, herculè ex auctoritate parùm tuta foret. Habet tamen Alios satis multos, quos vide apud ipsum sup. & Sanchium lib. 8. disp. 25. n. 6.

Revertor ad d. Decretum Tridentini, ex quo, ut patet ex supradictis, sequitur manifestè hæc Conclusio:

CONCLUSIO IX.

Si post Matrimonium, scienter contractum intra gradus prohibitos, impetretur, aut expediatur dispensatio, non factâ mentione de Matrimonio, dispensatio non valet. Idem; si ignorantèr, non servatis solemnitatibus: secùs si ex ignorantia probabili, servatis solemnitatibus.

447.
Probat
Conclus.

Ratio jam supra allegata fuit; quia eo ipso, quòd Trident. sess. 24. de Reform. Matr. c. 5. statuit, ut contrahentes in duobus primis casibus careant spe dispensationis, tacitè petit expressionem Matrimonii; jam autem taciturnitas ejus, quod jura exprimi volunt, reddit dispensationem subrepticam, juxta Omnes; tametsi Princeps, ea qualitate cognita, nihilominus eadem facilitate dispensasset; multò magis, quando difficiliùs aut nullatenus dispensasset, vel certè non nisi adhibitis quibusdam moderaminibus, ut hic contingit. Igitur Matrimonium necessariò exprimi debet, & magis consummatio ejus, si & ipsa intervenit; quia, ut patet ex verbis Trid. poena ibi statuta in eo multò magis locum habet, qui Matrimonium etiam consummare ausus fuerit.

448.
Quid si do-
losè contra-
xerint? Et
hoc debet

Sed quid, si dolosè eo animo & fine contraxerint, aut etiam consummaverint Matrimonium, ut hæc de causâ impetrarent postea dispensationem, quasi necessitatem quamdam in-

jecturi Pontifici ad dispensandum? Debet exponi, ex Aversa. (inquit Aversa sup. §. Quòd si) id quòque totum exponere, quoniam adhuc magis difficilem sibi dispensationem, seque illâ magis indignos reddiderunt, ut communiter DD. advertunt. Hæc ille.

Probat
ex Sanchez.

Et Sanchius sup. n. 22. probat hanc doctrinam. Quia Trident. d. c. 5. idè statuit, ut scienter contrahens id Matrimonium, careat spe dispensationis, ad compescendam multorum audaciam, qui, eâ spe freti, inibant ac consummabant Matrimonia, non obstantè impedimento detrimento. Quare Trid. volens punire eam deordinatam spem facilioris dispensationis, ex facto ipso præsumptam, à sctiori formalem ipsam spem puniet, volens ipsam explicari. Sic ille.

Post Navar. cap. Si quando, de Rescript. except. 5. n. 5. ubi hæc scribit. Alii verò consulti, quomodo impetrabant dispensationem contrahendi Matrimonium in secundo gradu æqualis lineæ, vel tertio; respondent, si priùs Matrimonium de facto contraxerint, & consummaverint. Contra quod nuper Sacrosanctum Concilium Tridentinum statuit, ut non dispensetur in Matrimonio, scienter contracto in gradu prohibito, si contrahentes illud consummare ausi fuerint; eâ ut credimus ratione, quòd multi consummabant, quòd faciliùs cum eis dispensaretur.

449.
Idem genus
Navar.

Alia item id genus similia multa respondent, parùm considerantes, quòd iis casibus non solum oportebit mentionem facere, contracti malè Matrimonii scienter; sed etiam fraudis, quâ graviter peccando sunt usi, ut benignior in eos esset Rom. Pontifex. Alioquin enim huiusmodi indulgentiæ & dispensationes, ipso jure inutiles erunt: apud Deum quidem, qui omnia novit, & in foro conscientia simpliciter; apud homines autem tantum, si & quatenus ea fraus probari potest. In iudicio siquidem humano de non existentibus, & non apparentibus idem judicamus. Ita Navar.

Rogas: an sufficiat spes ex parte unius, & similiter scientia? Respondet Sanchez sup. n. 30. & 31. non sufficere ad incurrendam poenam Tridentini, & sic, ut sit necessaria mentio Matrimonii, ejus consummationis, aut spei jam dictæ. Quia (ut ait lib. 2. disp. 40. n. 4.) non est æquum, puniri innocentem ob alterius delictum. Et eandem rationem hic adducit.

450.
An sufficiat
fraus, ex
parte unius?
Negat San-
chez.

Sed non convincit; ut ostendimus Conclus. 3. & idè opposita sententia etiam est probabilis, & fortè probabilior; quia scientia & spes ex parte unius sufficiunt, ut ista pars puniatur, estò inde altera pars innocens patiatu aliquod damnum. Vide dicta loco statim citato.

Probat
opposita
sententia.

Putat autem Sanchez sup. bonam fidem unius partis non sufficere, ut Matrimonium, sic contractum & consummatum, præstet causam facilioris dispensationis juxta id Decretum, contra Henriquez lib. 12. de Matr. c. 3. n. 8. in Com. lit. S. ubi: Ne facile dispensetur, benè tamen faciliùs, quez.

451.
Bona fides
unius non
sufficit ad
faciliorem
dispensatio-
nem, ex
Sanchez.
Henri-